

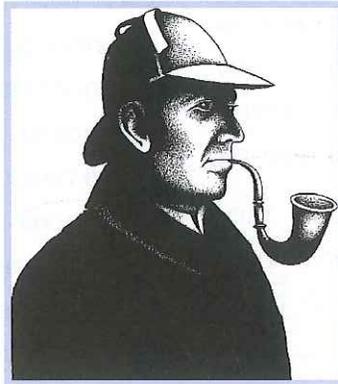
החוויה הכימית של שרלוק הולמס - הנחיתה בכחול... שאחרי המוות

דפנה מנדלר*

החולים "בארט", לאחר ביקור אצל לקוחותיי ובמיוחד רציתי לבקר אחד מהם. הולמס שם לב מיד לקדרותי והתעניין בסיבה. חבר ותיק שלי, מר ראובן הוכום, נפטר באופן מפתיע. הוא התקבל לבית החולים שבוע קודם

עם קרסול מרוסק, שנגרם כתוצאה מתקלה חסרת מזל בשיפוצים, שערך בביתו בעידודה של אשתו. הפציעה, כפי שראיתי אותה, לא היה בה כדי לסכן חיים, לכן מותו הפתאומי המם וציער אותי מאוד. ראובן היה ראש העיר הנערץ של עיירה בסביבת לונדון. הוא היה עובד ציבור נאמן שהיה אמור להיבחר בקרוב לתקופת כהונה שישית בעירו. במהלך האשפוז בימים האחרונים, הוא התלונן על

תסמינים שאינם קשורים לפציעתו או לדלקת שיכלה להתפתח כתוצאה מהפציעה. הוא התלונן על תשישות וסחרחורת, על גודש בדרכי הנשימה, כאבי ראש ורעד חמור, זרועותיו היו כבדות. אני הייתי נחוש לבחון את הסיבה המדויקת שגרמה למותו של חברי הקרוב.

"דוח הנתיחה שלאחר המוות יהיה מוכן היום אחר הצהריים", ענית, "ואני בטוח שיודיעו לנו על תוצאותיו מיד".

"הבה אשאל אותך את השאלות הרגילות", אמר הולמס, "האם לנפטר היו אויבים או מישהו שיכול לצאת נשכר ממותו?"

"בדיוק ההיפך", ענית "לראובן לא היו אויבים. התושבים של עירו אהבו אותו. הם בחרו בו כראש עיר חמש פעמים ברציפות. אכן, הולמס, הוא היה דמות חביבה למדי. אשתו הייתה אלכוהוליסטית במשך שנים רבות

כפי שעשינו בעבר, גם הפעם אנו מביאים חידה כימית כתעלומה שאותה מפענחים שרלוק הולמס המהולל ודר' ווטסון. ידידו. הדגש הפעם הוא על אנליזה אי אורגנית-כמותית, כימיה בשירות החוק (Forensic chemistry) וחומרים המשמשים ברפואה. התעלומה המדעית מוצגת כתעלומה שבה נקראים שרלוק הולמס ודר' ווטסון לפעולה. במהלך הסיפור יש הפסקה שבה הקוראים מתבקשים לחשוב ולנסות לפתור את התעלומה. לאחר הפסקה זו שרלוק הולמס מספק את הפתרונות לתעלומה.

הסיפור

"אני ביקשתי נתיחה שלאחר המוות, הולמס".

"רעיון גדול, ווטסון", אמר הולמס, בעוד הוא מניח את הספר שבו עיין. נושא הספר הוא המלך פרדריק הגדול. "אני סקרן לדעת מה יהיו תוצאות הבדיקה שלאחר המוות".

השיחה התנהלה בחדר חמים בעוד שבחוץ הייתה לונדון מכוסה שלג עמוק שנערם לאחר סופת שלגים כבדה. רחוב בייקר היה מכוסה כולו בשכבה גבוהה ולבנה. חנויות, בתי עסק, בתי ספר, אוניברסיטאות, כולם היו סגורים, והשקט בעיר היה כל כך חזק עד שנדמה שיש לו קול משלו. היו אלה שעות אחר הצהריים המאוחרות, והולמס ואני ישבנו בכיסאותינו ולפנינו מרצדת האש באח ומטילה צללים מסביב לחדר. ריח של ברנדי ועץ דובדבן נישא באוויר החדר. האווירה הייתה כמובן חמימה ורגועה, אך מצב רוחי היה מתוח ועצוב משהו. שעה לפני כן הגעתי לחדרי ברחוב בייקר 221B מסיורי בבית

* דפנה מנדלר, מורה לכימיה, תיכון הראל, מברשת ירושלים.

ואני יודע שהיא תהיה אבודה בלעדיו. יש להם בן, סטודנט באוניברסיטת לונדון, שהיה כרוך אחרי אביו וביקר אותו בקביעות בבית החולים. מה יהיה עליו ללא תמיכתו של אביו?"

"ובכל זאת ידידי," אמר הולמס, "עלינו לשמור על דעה צלולה. אם המוות אינו מוות טבעי אז בוודאי יש מי שחשק במותו. האם יותר לי להציע נסיעה בכרכרה בשלג, ווטסון? מה דעתך על ביקור הפתעה אצל הגברת הוכום?"

שמש אחר הצהריים המאוחרים האירה בקדרות את רחובות לונדון עמוסי השלג. הפלגנו בכרכרה הדורה, עטופים במעילינו ושמנו פעמינו לתחנת קינגס קולג'. ממנה נעלה על רכבת לעיירה של ראובן. כשעה מאוחר יותר עמדנו על מדרגות בית צנוע, ביתה של האלמנה הגברת הוכום. לאחר נקישה הדלת נפתחה והגברת הוכום עמדה לפנינו בעיניים אדומות ומבט של צער עמוק ויגון. אני יכול לומר בוודאות שמעולם לא ראיתי אדם עצוב יותר.

"דר' ווטסון," היא קראה, "דר' ווטסון." אלה היו המילים היחידות שהיא אמרה. הובלתי אותה לחדר המגורים וניסיתי לנחם אותה כמיטב יכולתי. הולמס סקר את החדר, בחן את הספרים המסודרים על מדף הספרים. הוא הריח כוס ריקה שעמדה על שולחן הקפה.

"ובכן, גברת הוכום," הוא קרא פתאום, "דר' ווטסון סיפר לי שבנכם הוא סטודנט באוניברסיטת לונדון."

"אדון זה הוא חברי ושותפי, שרלוק הולמס," אמרתי בעדינות. "את יכולה לדבר אתו בחופשיות, אנחנו כאן כדי לעזור."

"הוא מר הולמס." היא חזרה.

"מצויין! ואם יותר לי לשאול מה הוא לומד במוסד מכובד זה?" הולמס ידע היטב שסיימתי במוסד זה את לימודי הרפואה בשנת 1878.

"שירה, מה הולמס, שירה וכימיה," היא ענתה. "שילוב מוזר, אני יודעת, אבל ראובן היה מוטרד מענייניו של רוברט - זהו בנינו - בשירה. אין עבודה בשירה, כך טען

אביו. הוא חייב ללמוד משהו מעשי ושימושי, הוא אמר. אני, כמובן, הסכמתי. אמרתי לרוברט שאני אכבד את בקשותיו של אביו. נראה שלרוברט יש כישרון טבעי למדעים, והוא מצליח למדי בלימודי הכימיה. נראה שחבריו ללימודים אוהבים את הנושא, אבל רוברט מבכה על הזמן שהוא מבלה בלימודי הכימיה. אני חושבת שהוא מתעב כל דבר שגוזל זמן מהשירה היקרה שלו. הוא מגדיר עצמו כמשורר, מר הולמס. הוא מאוד מסור לעניין, אבל אני אמרתי לו להתגבר על השטות הזו. הוא התעקש ללכת לכיתת השירה שנערכת הערב באוניברסיטה, אחרת הוא היה כאן ויכולתם לפגוש אותו." היא מוללה את הממחטה וניגבה את עיניה האדומות.

"כעת, הגברת הוכום," הולמס המשיך, "אנחנו צריכים לדעת מיהם אנשיו הקרובים של מר הוכום. מי הם חבריו? למי היה עניין קרוב בחייו?"

השתררה שתיקה קצרה בחדר. "רק שניים עולים במוחי," היא ענתה. "רודני מלוויל ומר לנקוויסט-סטרונג. מר סטרונג הוא המנהל האדמיניסטרטיבי של חברת "נוטינג היל", חברה המתמחה בשימושי טלגרף, אני חושבת. שמו עולה במוחי משום שהוא היה יריבו היחיד של ראובן לבחירות שאמורות היו להתקיים בשבוע הבא. הוא בוודאי יזכה במינוי עכשיו..."

"ומה בדבר רודני מלוויל?" הולמס התערב.

"רודני מלוויל היה עורך דינו של בעלי במשך שנים רבות. הוא וראובן שיחקו קלפים בכל יום ראשון אחר הצהריים. הם שיחקו בעבור כסף, מר הולמס, ובעלי צבר חוב למר מלוויל. אני התנגדתי להימורים, כמובן, אבל יש לי קשיים משלי. אולי דר' ווטסון סיפר לך כבר," היא הפנתה את מבטה לעבר הכוס הריקה שעל השולחן.

"וטסון," אמר הולמס בעודו סופק את כפיו, "האם אתה יכול להגיע לבית החולים הערב? הייתי רוצה מאוד להתבונן סביב בית החולים."

"אני מאמין שכן. הם מכירים אותי שם, והם יודעים שהייתי ידידו של ראובן הוכום. אני משער שהנתיחה

היכתה בי. ספר הקריאה שלו היה עדיין מונח על הכיסא שלי. שליד המיטה. משקפיו היו מונחות על הכרית.

"הסתכל לכאן, ווטסון, למה משמשות תרופות אלה?"

על המדף יכולתי לראות שורה של שישה בקבוקים שמשכו את תשומת לבו של מר הולמס.

"קוקאין משמש לשיכוך כאבים, כמו כאבי שיניים. כלורפורם משמש, כמובן, להרדמה. נתרן ניתרופרוסיד משמש לטיפול בלחץ דם גבוה. קמפור משמש לכאבי ראש. השניים האחרונים הם דיגיטאליס וסטראכנין. דיגיטאליס מופק מעלים יבשים של צמח האצבעונית (foxglove, צמח רעיל ביותר). הוא משמש כממריץ פעילות הלב וכחומר משתן. סטריכנין יכול לשמש כממריץ למערכת העיכול. בנוסף סטריכנין הוא סם מעורר תאווה מינית בעל מוניטין, הולמס. האם ידעת זאת? בכל מקרה, איני רואה משהו מוזר. אלה הן תרופות רגילות בעידן החדש."

"אכן, ווטסון, אכן. כעת הנח לי להביט סביב ואם לא אכפת לך, לך והבא את תוצאות הנתיחה שלאחר המוות. ווטסון, מאחר ואתה מוכר וידוע כאן, השג לי כמות נדיבה של תכולת הקיבה של הנפטר."

"אלך לבדוק מה אני יכול לעשות," עניתי בהיסוס.

למעשה, דו"ח הנתיחה שלאחר המוות היה מוכן וקיבלתי אותו מיד מהמשרד שבמרתף. בקשתי למיכל עם תכולת הקיבה גרמה למהומה בירוקרטית, אך למרות זאת והודות לעמיתי בבית החולים, קיבלתי חצי ליטר מהנוזל המבוקש. כאשר חזרתי לחדר 102, הולמס היה שקוע במחשבות, כשהוא בוחה, כפי שנראה לי, לכיוון מדף התרופות שעל הקיר.

"הנה דו"ח הנתיחה, הולמס," אמרתי והושטתי אותו לעברו.

"כן, הנח לי לראות." הוא משך את קובץ הדפים מידי והחל לדפדף. הוא עצר בבת אחת.

"כחול, ווטסון," הוא קרא בהתרגשות. "כחול. כל הדופן הפנימית של הקיבה של הנפטר היא כחולה! מה אתה אומר על כך?"

שלאחר המוות הסתיימה בוודאי עד עכשיו."

גברת הוכום נאנחה והניחה את ידה על פיה.

"אני חושב שעלינו לזוז, גברת הוכום," אמרתי.

"הי בטוחה שאנו נבין את שהתרחש בבוא הזמן," אמר הולמס. "בינתיים, אם את חושבת על משהו או משהו אחר שכדאי לנו לדעת עליו, הנה כרטיס הביקור שלי ואנא צרי עימנו קשר מידי."

ברכבת חזרה ללונדון, הולמס בהה החוצה מהחלון. הוא היה שקוע במחשבות ולכן היססתי אם להפריע לו.

"הולמס, במי אתה חושד?" שאלתי.

"בכולם, ווטסון," הוא ענה בלי שהסיט את מבטו מהחלון, "באף אחד."

בגלל השלג התארכה הנסיעה יותר מהרגיל. כשהגענו לבית החולים ירד כבר הלילה. לילה קר וחשוך ירד על לונדון. המסדרונות הקודרים והמוארים של בית החולים לא הוסיפו למצב רוחי המדוכדך. בעוד אנו צועדים לעבר החדר שבו נפטר ראובן הוכום, הופיע איש גדל מידות לבוש מעיל כהה ומגבעת. הבעת פניו הייתה מודאגת מאוד, והוא מיהר לעבר קצה המסדרון.

"אני מתנצל," הוא אמר לאחר ההתנגשות עם מר הולמס. הוא נעצר לרגע ואז מיהר במורד המסדרון ונעלם.

"מי זה היה, ווטסון?" הולמס שאל.

"אני לא יודע," עניתי. "לא ראיתי אותו מעולם בעבר."

"אחות," קרא הולמס. "מה עשה איש זה כאן?" הולמס חקר אישה קטנה, שהייתה ללא ספק מצוות בית החולים.

"הוא בא לבקר את מר הוכום בחדר 102 אדוני. היה עלינו לספר לו על מותו של מר הוכום."

"תודה," ענה הולמס.

כאשר הגענו לחדר 102, היה החדר ריק. החדר היה כולו שלנו. חפציו האישיים של ראובן היו עדיין פזורים כאילו יצא האיש רק לרגע מחדרו. חידת מותו הפתאומי

ידידי, משום שיכולתי לשמוע שיעול קל מן הפינה הרחוקה שבה הוא נמצא.

"הולמס, האם אתה בסדר?" התעניינתי.

"אני עושה זיקוק באדים, ידידי. זהו דבר שגרתי ואל לך לדאוג, אתה יכול להמשיך לדאוג לאח במשך מספר דקות נוספות".

כחצי שעה מאוחר יותר הוא קרא לי לשולחן המעבדה. "ובכן, ווטסון. שים לב היטב. אם חשדותיי נכונים, במהרה נגלה חומר זר ובאותו הזמן, גם את החשוד העיקרי. תמיסה A המונחת כאן היא תוצר הזיקוק באדים של נוזל הקיבה של הקורבן. תמיסה B, המונחת לידה היא תוצר הזיקוק של נוזל הקיבה שלי, כבקרה. עלינו לבצע מדע מדויק ולא משוחד".

"שלך, הולמס!" קראתי, "אבל איך...?" ואז נזכרתי בקולות שעלו מוקדם יותר מפינת המעבדה.

"ובכן, אני הולך לבצע שני ניסויים כימיים על כל אחת מהתמיסות, A ו-B. דרך אגב, האם אתה חש בריח מוכר העולה מתמיסה A? אולי זה מדמיוני, לא? בכל אופן אני מריח

אותו. בוא נמשיך. יש לי כאן נייר סינון שטבלתי בנחושת גפרית. הנייר הוא חום, הלא כן? עכשיו אוסיף תמיסת אשלגן הידרוקסיד לכל תמיסה A ו-B כדי להפוך אותן לבסיסיות. כעת מספר טיפות של תמיסה B על הנייר החום, כך, ומה אתה רואה, ווטסון?"

"כלום, הולמס," עניתי.

"אכן כן, ידידי. זה מה שאנו מצפים מבידיקת הבקרה שלנו. תכולת הקיבה שלי. אולם, בוא ונבחן כעת את חשדותיי".

הולמס טפף מספר טיפות מתמיסה A על נייר הסינון, ולתדהמתי הצבע החום נעלם במקום שבו פגעה

התבוננתי לרגע. "אין זה רגיל. הייתי אומר שממצא זה מעיד על מוות בנסיבות מחשדות שנגרם על ידי חומר זה".

"כל הכבוד, ווטסון. אתה בסופו של דבר לומד את שיטותיי. ודוח זה מחזק את השערתך".

"תודה באמת", הערתי בצניעות למרות שידעתי שיש גם מידה של ציניות בשבחיו של הולמס. "עלינו להודיע מיד לסקוטלנד יארד, אם אכן היה כאן רצח בכוונה תחילה. לסטרייד ירצה לחקור את המקרה".

"אכן, אכן", הולמס הסכים. "אולם אני מציע שנחזור לרחוב בייקר 221B ונבצע מספר בדיקות כימיות. כפי שהדברים נראים כעת, אופי הפשע הוא מעבר ליכולתו של לסטרייד. ברגע שנבהיר מעט את הדברים, נודיע למפקח ולשלטונות בית החולים. מחר בבוקר הוא זמן טוב להודיע לגורמים אלה".

השעה המאוחרת, השלג הכבד והקור החודר גבו את מחירים ממני. הייתי מותש. לעומת

זאת הולמס היה רענן לחלוטין. השעה המאוחרת ועבודות המעבדה שלפניו רק הפכו אותו לערני יותר. עד שהגענו לרחוב בייקר הוא היה מלא מרץ, כמו קפיץ דרוך. כאשר הכרכרה עצרה לפני הכניסה לביתנו הוא קפץ החוצה.

"הישאר עמי עכשיו, אם אתה יכול, ווטסון. אני חושב שאתה תמצא את הניסויים מאירי עיניים." הוא מיהר פנימה.

בעוד אני מדליק את האש באח, הולמס הכין את פינת המעבדה שלו. יכולתי לשמוע אותו מניח ציוד זכוכית, בונזנים, ורוקח תמיסות. הקור בוודאי השפיע גם על

הטיפה, והצבע הלבן של הנייר הופיע.

"כמו שחשבת", הולמס מלמל לעצמו. ואז הוא פנה אלי. "עוד בדיקה אחת רק לאימות. הניסוי הזה, אני חושב, יהיה מעניין במיוחד."

הסתכלתי בעניין כשהולמס לקח דוגמה מהתמיסה הבסיסית של A, נוזל הקיבה של ראובן הוּכּוּם. הוא הוסיף לה שתי טיפות של תמיסת ברזל גפרתי וטיפה אחת של תמיסה צהובה של ברזל כלורי. הוא כיסה את המבחנה וניער אותה היטב. אז הוא חימם את התכולה של המבחנה מעל להבה חלשה והוסיף כמות של חומצת מימן כלורית מרוכזת. מיד הופיע משקע, משקע כחול!

"זהו, זה ודאי, ווטסון. החומר הזר בקיבה של הקורבן זוהה בוודאות."

"מהו?" שאלתי בסקרנות. "מהו הרעל? האם אתה יודע מדוע ראובן נרצח? מי רצה להרוג אותו?"

"יותר מדי שאלות, ידידי," ענה הולמס בחיוך משועשע. "שנת לילה טובה היא הדבר הנחוץ. הבוקר ייתן לנו די זמן כדי לקשור את הקצוות בחקירה מטרידה זו."

הולמס ישן ללא ספק שינה עמוקה, אבל אני לא. נוסחאות ומשוואות כימיות משיעורי הכימיה שלמדתי בנעורי העסיקו את מוחי וטרדו את שנותי. זהות הרעל אפשרה להולמס לפענח את המקרה כולו. מה הוא ידע שאני לא מצליח לפענח? אך בסופו של דבר נפלה עלי תנומה והתעוררתי במיטתי לבוקר בהיר, כאשר קרני שמש חודרות דרך חלוני, ומעלי ניצב הולמס ומציע לי כוס תה רותח.

"שלחתי את בילי למספר חקירות, ווטסון. הוא יחזור במהרה ואתה בוודאי לא תרצה להחמיץ את הדיווח שלו."

אכן, מיד לאחר שהתלבשתי ושתיתי את התה הריחני, הופיע בילי בשכונה. הולמס פנה לבילי במספר אירועים קודמים כדי שיעביר הודעות. בילי ניצב על סף דלתנו. "הנה אני, מר הולמס. מצאתי את מה שביקשת לדעת!" בילי שירת את הולמס במסירות ובהתלהבות רבה.

"היכנס בילי!" והולמס טפח על גבו.

"אל תבזבז זמן, בחור. מה למדת?"

"לקחתי את מכתבך לתחנת הטלגרף, שלחתי טלגרף בשמך לגברת הוּכּוּם, מר הולמס, וחיכיתי לתשובה. היא אמרה שהגבר שראית במסדרון בית החולים הוא ללא ספק מר לנקוויסט-סטרונוג, המתמודד למשרת ראש העיר."

"ויפוי! מה עוד?"

"ואז, בילי המשיך, "הראיתי את הרשימה שנתת לי למספר בעלי עסק בשכונה, לבעלי חנויות שאני מכיר ואחרים. אמרתי להם שיש לי משימה בבית הספר ושאלתי אותם מה מששת הפריטים ישמש אותם בתעלומת רצח. כל אחד מהם הצביע על סטרכנין, מר הולמס."

"אכן בילי!" הולמס חייך חיוך רחב.

"לבסוף, מצאתי את איש הביטחון של בית החולים, כפי שהורית לי, והוא אמר שהמיכל של נטרן ניתרופורוסיד נרשם כחסר מתחנת האחיות שליד חדר 102."

"כל הכבוד, חבר" צעק הולמס, כשהוא מנענע את ידו של הנער בהתלהבות. ראיתי את הולמס נותן מספר מטבעות לבילי. בילי ירד במהירות במורד המדרגות לרחוב בייקר, והולמס פנה אלי.

"זמן להתקשר ללסטרייד, ווטסון. הגיע הזמן לפתור לאלתר את התעלומה."

עצור, האם אתה יכול לפתור את התעלומה?

תוכל לפתור את התעלומה על ידי הבנת הכימיה שאותה ביצע שרלוק הולמס וכן בבחינה מעמיקה של הרמזים הניתנים.

על מנת לפתור את התעלומה עליך לענות על השאלות הבאות:

1. מה למד הולמס מהבדיקות הכימיות ומתוצאותיהן?
2. איזה חומר כימי המשמש כתרופה, שימש כדי להרוג את ראובן הוּכּוּם?
3. מי רצח את ראובן הוּכּוּם?

בעל ריח אופייני של תמצית שקדים מרים? אכן, לא כולם יודעים".

"כיצד ממצאים אלה מובילים אותנו לרוצח?" חקרתני, "זיהוי הרעל אינו מספיק".

"אני דווקא חושב שכן, במקרה זה." הולמס ענה. "עלינו לשאול למי יש המניע, האפשרות והידע אודות הנוסחה של נתרן נתרופרוסיד? יחד עם היכולת לשקר, אני חייב להוסיף".

"אני טובע בים, הולמס".

"אז חשוב על הבן, ידידי, רוברט הבן".

"הבן!" זעקתי, "וודאי שלא. רוברט אהב את אביו".

"לא מספיק, אני חושש. ההוכחות מצביעות לכיוונו. רוברט שיקר לאמו אתמול. הוא לא היה בשיעורי השירה מאחר ואוניברסיטת לונדון נסגרה בגלל השלג. כמובן, עובדה זו לכשעצמה אינה משמעותית, אך המתן. אביו ניסה להסית אותו מהשירה האהובה עליו למדעי הכימיה. ושם הוא היה יכול ללמוד על הנוסחה של נתרן נתרופרוסיד, רעל המכיל ציאניד. הוא ביקר את אביו מדי יום בבית החולים, והיו לו הזדמנויות רבות להרעיל את אביו באמצעות חומר זה, שנמצא ממש על המדף בחדר 102. ואני שואל אותך, ווטסון, באיזה חומר שעל המדף יבחר אדם רגיל להשתמש כדי לרוצח?"

"סטרכנין," הצעתי והבנתי לאן הוא חותר. "אבל מה בדבר מישהו מהצוות הרפואי של בית החולים? בוודאי יש ביניהם מי שיודע שנתרן נתרופרוסיד הוא רעיל".

"בוודאי," הוא ענה. "אך למי יש המניע לרוצח את ראובן? והבקבוקון החסר המכיל את הרעל, מדוע רופא או אחות צריכים לגנוב אותו? לא סביר, ווטסון, מאוד לא סביר. אז המחקרן הקטן של בילי היה יעיל מאוד. הרוצח לא בחר בסטרכנין, ווטסון. הוא בחר בנתרן נתרן פרוסיד. מבין החשודים כבעלי מניע, רק סטודנט נבון לכימיה יעשה זאת".

ואז נזכרתי באירוע מהיום שחלף. "האדם שיצא במהירות מחדרו של ראובן! האם הוא יכול להיות מעורב? אם היה זה לנקוויסטי-סטרונג, המתמודד למשרת ראש העיר - לו

יש מניע להיפטר מיריבו הפופולרי".

הולמס צחק. "אכן היה זה מר סטרונג, ווטסון. הגברת הוכום זיהתה אותו מיד מהתיאור שלי. כאשר ראינו אותו, היזכר שהוא היה נסער. רק אז למד שיריבו מת. הוא אינו מתאים להיות חשוד השמח להיפטר מיריבו, האם אתה מסכים?"

"לא, הוא לא מתאים." הסכמתי, "אבל מה עם רודני מלוויל? זכור את עניין ההימורים".

"גברת הוכום סיפרה שבעלה היה חייב למר מלוויל סכום כסף." אמר הולמס, "מדוע לו להרוג אותו עכשיו?" סיכויי של מלוויל לקבל את הכסף טובים יותר אחרי הבחירות. החוב אינו סיבה להרוג אותו, לא, רק לבן היה המניע והידע".

"אבל טיעונים אלה מהווים הוכחה שבירה. אפילו ללסטרייד יהיו קשיים לעצור על בסיס עדויות אלה".

"אכן כן, ווטסון, אני מסכים. אך בוא ניצור קשר עם לסטרייד בכל זאת. הוא יכול להוציא צו חיפוש ואני יכול להמר בוודאות שהבקבוקון החסר של הנתרן פרוסיד נמצא עכשיו במקום כלשהו בחדרו של רוברט הוכום".

"מדוע הוא גנב עוד חומר לאחר שכבר הצליח לבצע את רצח אביו?"

"תחשוב על המניע. אביו התעקש שבנו ילמד כימיה ויותר על השירה. אמו אמרה לו שהיא תומכת באביו ותכננה ללחוץ עליו דרך תמיכתה הכספית בו. אנחנו יכולים רק להניח, ווטסון, אך אני חושש שהדחף של הבן לרוצח אינו מכון רק לאביו המאיים. אם היה בו הצורך לרוצח את אביו, יש לו גם הדחף לרוצח את אמו. עלינו להציל את האם מגורל דומה".

חשיבתו של הולמס נראתה לי הגיונית. באותו היום אחר הצהריים חיפשו לסטרייד ושותפיו בחדרו של רוברט הוכום. המזרון הוצא ממקומו, ארון הבגדים רוקן מבגדיו, כל גרב נהפכה. לסטרייד כבר עמד לבטל ולהפסיק את החיפוש, כאשר שוטר מקומי צעיר הבחין במיכל זכוכית קטן הנמצא על מדף ספרי השירה. היה זה בקבוקון של נתרן נתרן פרוסיד, שהושאר כך חשוף לכל רואה.

שמתייחסת לאופיו ההפכפך של המין האנושי, אופי שחזינו בו היום.

'מניעים אישיים, תאוות נקם, בגידה, חוסר הכרת תודה, הם אלה שגורמים לאירועים טרגיים לאורך כל הזמנים, וכל זה בגלל שאנחנו נשלטים על ידי תשוקות ורק לעתים רחוקות על ידי ההיגיון'.

מקורות

T. G. Waddell, T.R.Rybolt, "The chemical adventures of Sherlock Holmes: Autopsy in Blue", Journal of Chemical Education, vol. 81(4), 2004. pp. 497-501

מאוחר יותר באותו הערב, כאשר התיישבנו ליד האח בדירתנו, כל אחד קורא בספרו, חזר הולמס למקרה.

"אולי אתה זוכר במקרה, ווטסון, שבתחילתה של הרפתקה זו קראתי ספר זה שאני מחזיק בידי, אודות פרידריק הגדול. פרידריק היה מלך פרוסיה משנת 1740 עד 1786. הוא היה מלך של אותה חלקת ארץ שנתנה את השם לתרכובת הכחולה של ברזל פרוציאניד, הידוע בשם כחול פרוסי, (Prussian Blue) שצבע את קיבתו של מר הוכום ואפשר לנו לפענח את המקרה ולאבחן הרעלת ציאניד. המלך פרידריק כתב מכתב לפילוסוף הצרפתי וולטיר בשנת 1759. במכתב הוא אומר אמירה

פרס על שם דר' ורה מנדלר ז"ל למורה מצטיין לכימיה מבית ספר תיכון

בשנה שעברה ייסדה משפחת מנדלר פרס למורה מצטיין בכימיה על שמה של אימנו דר' ורה מנדלר ז"ל. באמצעות הפרס ברצוננו להנציח את זכרה של ורה, שהייתה שנים רבות מורה לכימיה בבתי ספר תיכוניים בארץ וחוקרת במחלקה להוראת מדעים שבמכון ויצמן למדע, ותרמה רבות להתפתחות מקצוע הכימיה בקרב מורים ותלמידים כאחד.

בשנה האחרונה נבחרה גב' דבורה קצביץ, מבית הספר התיכון האזורי בגדרה וחוקרת במחלקה להוראת המדעים במכון ויצמן למדע לקבל את הפרס בפעם הראשונה.

אנו פונים לציבור המורים ואנשי החינוך להמליץ על מועמדים מתאימים לפרס לשנה הבאה. מועמדים חייבים להיות מורים פעילים לכימיה בבית ספר תיכוני (לפחות בחצי משרה בחטיבה העליונה).

הגשת מועמדות לפרס על שם ורה מנדלר ז"ל תכלול:

1. קורות חיים מפורטים בדגש על תרומת המועמד לקידום מקצוע הכימיה.
  2. שני מכתבי המלצה לפחות, של עמיתים למקצוע או מנהל בית הספר או כל אדם אחר העוסק בהוראת הכימיה, והמפרטים את יכולותיו של המועמד והישגיו בהוראת מקצוע הכימיה.
  3. כל מסמך נוסף שיכול להעיד על מצוינות ותרומה ייחודית בהוראת מקצוע הכימיה.
  4. מספר ממליצים נוספים (וכתובתם) שניתן לפנות אליהם.
- המלצות למועמדים לפרס יש להעביר לפרופ' דני מנדלר, המחלקה לכימיה אי-אורגנית ואנליטית, האוניברסיטה העברית ירושלים 91904 (דוא"ל: mandler@vms.huji.ac.il)
- המועד האחרון להגשת מועמדים הוא ט"ז חשוון תשס"ה, 31.10.2004.
- חלוקת הפרס תעשה בכנס השנתי למורי הכימיה שיתקיים ביום ג' 14.12.2004, ב' בטבת, תשס"ה (ז' חנוכה), במכון דוידסון, מכון ויצמן למדע.